

NKE STRATÉGIAI VÉDELMI KUTATÓKÖZPONT ELEMZÉSEK – 2014/18

1581 Budapest Pf: 15 Tel: 432-90-92 Fax: 432-90-58 e-mail: svkk@uni-nke.hu
ISSN 2063-4862

Indiai kormányváltás – külpolitikai irányváltás?

2014. április 7. és május 12. között újra lezajlott a világ hagyományosan egyik legösszetettebb választási procedúrája Indiában, mely az ország 1947. évi függetlenné válása óta immár a 16. törvényhozás összetételének megállapításra volt hivatva. A szövetségi államok/területek szerint öt fázisra osztott folyamat a szokottnál is jobban elhúzódott, egyenes arányban a több mint 1,2 milliárd fős társadalom választásra jogosult – idén már 814,5 millió fős – növekedésével.¹ India mögött igen mozgalmas, változásokat és sikereket egyaránt hozó korszak áll, melyben az április mindenképpen hátrépet jelentett. A Nemzeti Demokratikus Szövetség (NDA) elsöprő győzelmével ugyanis a „világ legnépesebb demokráciájának” tíz év után ismét hindu nacionalista irányultságú kormánya lett, ami – különösen az előző NDA-kormányzás fejleményeinek tükrében – felveti a kérdést: milyen fordulatokat vehet az immár széles körben nagyhatalomként kezelt dél-ázsiai óriásállam kül- és biztonságpolitikája? Elemzésünk az új indiai kormányzat eddigi megnyilvánulásainak értelmezése mellett a lehetséges kibontakozás irányait kutatja.

Öröklött alapok

Nem éppen az újdonság erejével ható, ám annál alapvetőbb megállapítás, hogy – támaszkodva az ország hagyományos, jórészt a történelmi tapasztalatokon és öröklött meghatározottságokon nyugvó stratégiai kultúrájára – az indiai kül- és biztonságpolitika fontosabb törekvései immár évtizedek óta (általában Nehru miniszterelnök 1964-es halálától, de egyes elemeiben a függetlenné válástól datálhatóan) változatlanok,² mindössze a hangsúlyok tolódtak el a nemzetközi környezet formálódására és India lehetőségeinek szélesedésére reagálva. Ez igaz volt az elmúlt évtizedre is, azzal a lényeges kiegészítéssel, hogy az 1998-as belpolitikai fordulatot követően (mely akkor szintén a hindu nacionalista koalíció hatalomra jutását eredményezte) az újdelhi kormány összetételétől függetlenül a nagyhatalmi tekintély megszerzésének igénye jelentősen megerősödött az ország külpolitikájában. Emellett a hagyományos el nem kötelezett politika az átalakuló nemzetközi feltételek mellett egyre inkább sokirányú, változó mélységű elkötelezettségek egyensúlyi megoldásaiban él tovább, s ennek keretében India és a nagyhatalmak kapcsolatát stratégiai partnerségek (USA, Oroszországi Föderáció, EU, Japán), illetve az együttműködés különböző formáinak kutatása (Kína, Brazília) kezdték meghatározni, érzékenyen ügyelve ugyanakkor az egyoldalú függés elkerülésére. Az Indiai Nemzeti Kongresszus Párt 2004–2014 közötti kormányzása változatos örökséget hagyott utódjára, melyben különösen a gazdaság-, a társadalom- és a biztonságpolitika területén regisztrálható fejlemények határozzák meg az új indiai kabinet lehetőségeit, beleértve a külpolitika egyes csapásirányait is. Mindenekelőtt érdemes tehát röviden áttekintenünk ezeket.

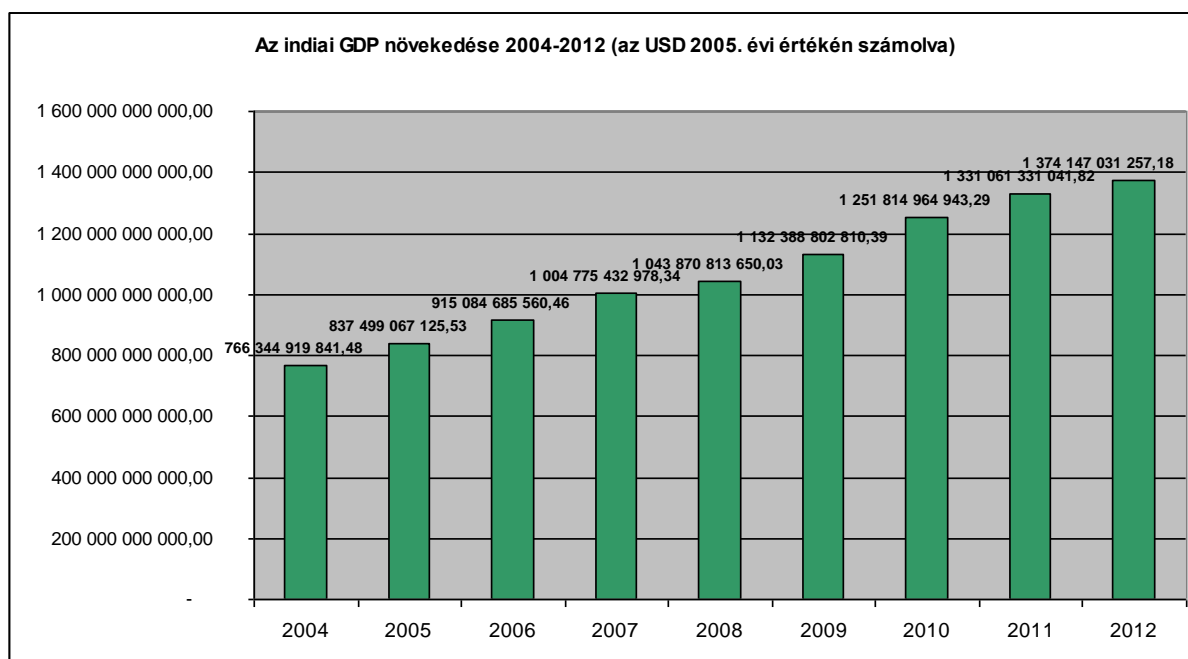
A 2004. évi választások eredményeképpen az Indiai Nemzeti Kongresszus által vezetett koalíció (*United Progressive Alliance – UPA*) vehette át a kormányrudat a fő riválisává emelkedett, hindu nacionalista Indiai Néppárt (Bháratíja Dzsanaata Párt – BJP) által dominált Nemzeti Demokratikus Szövetségtől (NDA). Ekkorra az indiai állam túl volt a jelenkori nagyhatalmi identitásának megteremtésére irányuló folyamat első lépésein, az ezredforduló kismértékű gazdasági megtorpanását követő dinamizálódáson, valamint a Pakisztánnal való, 1999-től újra mélypontra került viszony rendezésének nyitányán. Az indiai nukleáris képességek 1998. májusi nyílt demonstrációja az ország nagyhatalmi ambícióinak alátámasztását

¹ A választók létszáma az 1998-as 605,8 millióról mintegy 34,45%-kal növekedett napjainkra. [Number of Registered Voters In India reaches 814.5 Mn in 2014](#). *BiharPrabha*, 2014. 05. 11.

² Rámutat erre például Manjari Chatterjee Miller: [Foreign Policy à la Modi](#). *Foreign Affairs*, 2014. 08. 21.

szolgált,³ mintegy szimbólumaként az indiai civilizáció nagyságának. A hindu nacionalisták kül- és biztonságpolitikájának sarokköve, a nagyhatalmi státusz megszilárdítása és minél szélesebb körű elismertetése napjainkra konstans elemévé vált az indiai stratégiai építkezésnek, melyet a Nemzeti Kongresszus is felvállalt.

A választások nyomán az ország 14. miniszterelnöke az a Manmohán Szingh lett, aki nagy tekintélyű karrierközgazdászként korábban egyebek mellett az Indiai Nemzeti Bank elnöke is volt. A politika világában pedig Naraszimha Rao kormányának pénzügyminisztereként az 1991-től útnak indított gazdasági reformok atyjaként ismerték, amelyekkel lényegében India elmúlt két évtizedben tapasztalható gyors fejlődésének legfontosabb megalapozója lett. Szingh mindennek köszönhetően igen széles körű elismertségnek örvendett, melyet nemcsak személyes felkészültsége, hanem (egészen a legutóbbi időszakig) a kormányfősége alatt elért sikerei is alátámasztottak. Elsősorban persze gazdasági eredményeket vártak tőle, amit az ország látványos statisztikai mutatói egy ideig alátámasztottak. Az indiai gazdaság növekedése 2002–2011 között átlagban évente 7,7%-ot tett ki.⁴ Noha a GDP éves gyarapodása a vizsgált korszakban mindössze egyszer (2010) érte el a fő riválisnak tartott Kína hasonló teljesítményét, a gazdasági világválság 2008-as kitörését megelőző években már a 9%-os lélektani határ fölé emelkedett.⁵

Forrás: United Nations Statistics Division

A hatalmi politika szemszögéből nézve mindennek akkor van jelentősége, ha szélesebb nemzetközi kontextusba helyezve, a hosszabb távú előrejelzések tükrében értékeljük a dél-ázsiai állam fejlődésének folyamatát. India 2013 elejére vásárlóerő-paritáson számolva már a világ összes GDP-jének 5,67%-át állította elő, s ez az arány 2060-ra az OECD előrejelzése szerint akár a 11%-ot is elérheti.⁶ Összehasonlításként: ugyanezen számítás szerint az USA akkor 14%-ot képvisel majd a világ GDP-jéből.⁷ Ha ez megvalósul, Újdelhi a 21. századi nemzetközi rendszer olyan erős szereplőjévé emelkedik, melyhez hasonló státuszt korábban

³ Ez a gyakorlatban persze máig csak korlátozott globális erőketitést tesz lehetővé az ország számára.

⁴ Lásd Solti Ágnes – Sutyinszky Péter – Kozma Szabina – Rác András – Kovács Gábor – Háda Béla – Matura Tamás – Tisza Vilmos – Szatmári Zita – Békési Dávid: *Fehér Könyv a BRICS országokkal való összkormányzati kapcsolatok építéséhez*. KIM, 2013. 180. o.

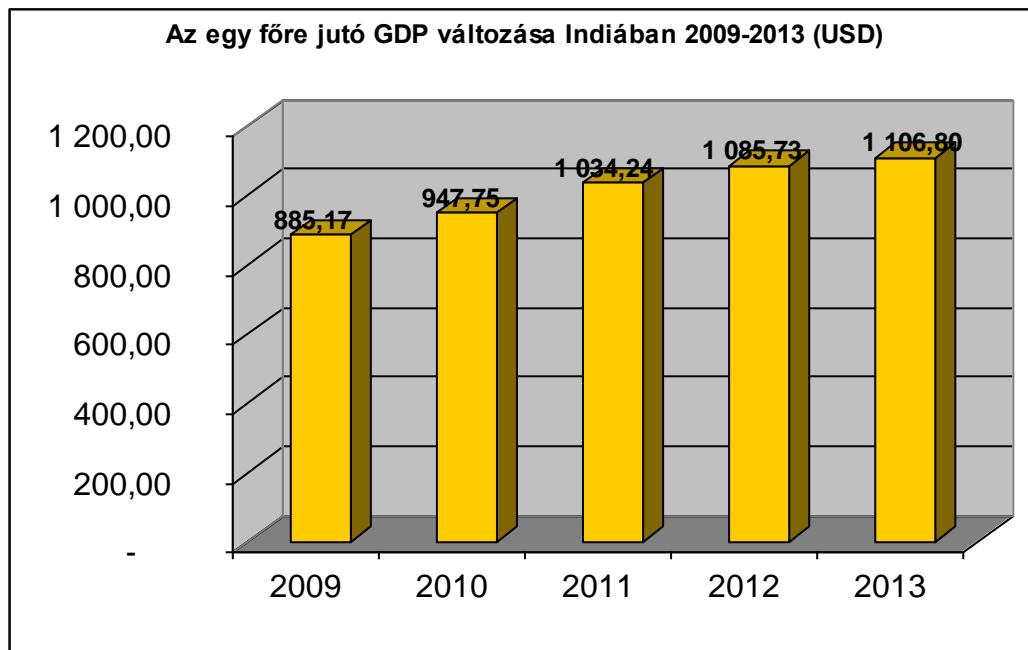
⁵ The World Bank, [GDP growth \(annual %\) 2014](#). 07. 25.

⁶ Organization for Economic Cooperation and Development, *Looking to 2060: Long Term Growth Prospects for the World*. London, OECD, 2013, 27. o. <http://www.oecd.org/eco/outlook/lookingto2060.htm>.

⁷ Uo.

soha nem töltött be. Keleti narratíva szerint ez a világban uralkodó természetes, történelmi rend helyreállítását jelenti majd,⁸ míg nyugaton a megszokott hatalmi viszonyok gyökeres átalakulását várhatjuk tőle. Ez persze ma még csak prognózis, a jövő hatalmi erőviszonyait még számtalan, előre nem kalkulálható tényező formálja majd. Nem vitás azonban, hogy a vezető államok közé emelkedés elvi lehetősége is pozitívan hat India nemzetközi megítélésére és kapcsolataira.

Az elmúlt két kormányzati ciklus fejlődése a társadalom egyes szociális mutatóira is jótékonyan hatott: a szegénységi küszöb alatt élők aránya a 2005. évi 41,6%-ról 2010-re 32,7%-ra csökkent.⁹ A hagyományosan igen nagy lélekszámú rurális népesség aránya azonban még 2013-ban is több, mint 68% volt.

Forrás: Világbank

Az alapvetően kedvező irányú elmozdulás dacára Indiában még mindig a világ legnagyobb lélekszámú szegénytömege él, az ország szociális képe nyugati, de még kelet- és délkelet-ázsiai szemmel nézve is katasztrófálisnak tűnik. E történelmi tényezőkön nyugvó lemaradást azonban aligha lehetne felróni bármelyik jelenkori kormányzatnak, és az sem kétséges, hogy az elkövetkező évtizedekben kedvező tendenciák érvényesülése esetén is csak lassú változásokban lehet reménykedni e tekintetben.

Szegénységi mutatói mellett ugyanakkor az indiai társadalomnak van egy, a hosszú távú fejlődési potenciál szempontjából igen nagyra értékelt tulajdonsága is: napjainkban a dél-ázsiai ország rendelkezik a legnagyobb lélekszámú munkaképes korú népességgel a világon (a társadalom 40%-a 25 éven aluli), és e lakossági tömeg minden demográfiai anomália dacára várhatóan még évtizedekig növekedni fog.¹⁰ Központi, a társadalmi stabilitást is nagymértékben befolyásoló dilemma tehát, hogy miként lehet a gazdaság növekedését évtizedekig olyan szinten tartani, mely képes megfelelő mennyiségű új álláslehetőséget kínálni a világ legnagyobb munkaerőpiacán, amelyre évente nagyjából 13 millió új, fiatal munkavállaló lép be.¹¹

⁸ Emlékeztet, bár napjainkban leginkább csak a gazdaságtörténészek által emlegetett tény, hogy az indiai államok még a 18. század elején is a világtermelés hozzávetőlegesen egynegyedét állították elő.

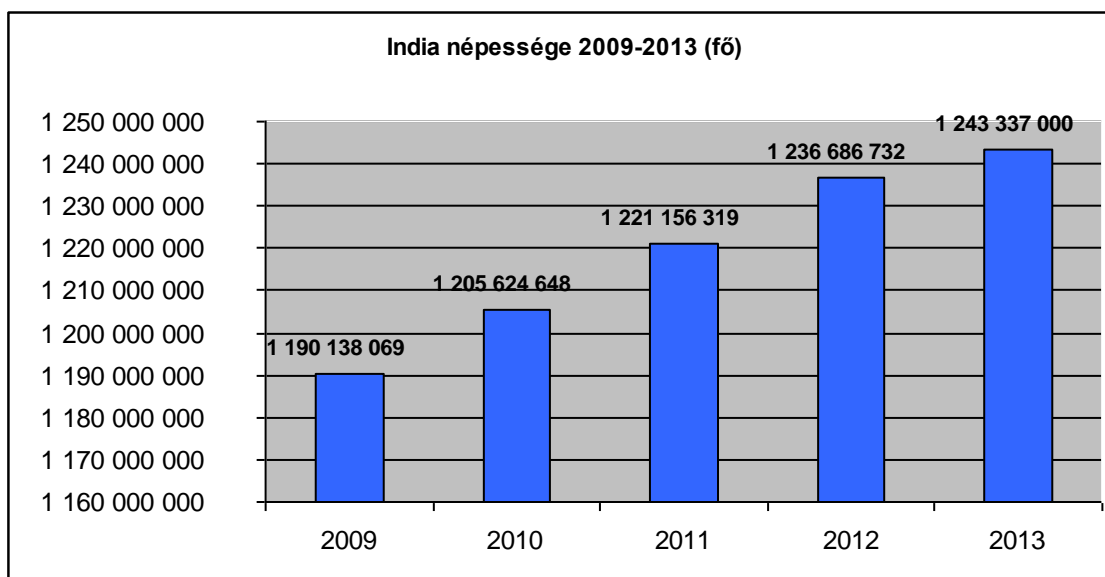
⁹ United Nations Development Programme 2014. 08. 25.

¹⁰ US National Intelligence Council, *Global Trends 2030: Alternative Worlds*. Washington, DC: Office of the Director of National Intelligence, 2012.

¹¹ Grahame Lucas: *Narendra Modi's foreign policy challenges*. *Deutsche Welle*, 2014. 08. 03.

Ez egyszeresmind kijelöli az indiai kormányok számára az egyik legfontosabb célt, amelynek a szolgálata nagyban meghatározza lakossági megítélésüket: biztosítaniuk kell azt a fejlődési szintet, mely e tömeg nagy részének munkaerő-piaci „felszívásához” szükséges. Ez témánk szempontjából azért érdekes, mert az indiai külpolitika stílusa, „keménysége” esetenként függhet a kormány társadalompolitikai sikereitől, illetve azok elmaradásától is.

Az óriási populáció demográfiai folyamatai emellett tartogatnak egy másik, permanenssé váló kockázatot is, melynek szerteágazó következményei hosszú ideig hatással lesznek majd az ország életére. India 2013-ban Dél-Ázsia lakosságának mintegy 75%-át képviselte.¹² A 2011. évi népszámlálás több, mint 1, 22 milliárd embert talált az országban, ami némileg meghaladta a várakozásokat. E népesség amellett mutat igen dinamikus bővülést, hogy annak aránya valójában itt is folyamatosan csökkenő tendenciát mutat, a 2004. évi 1,33%-ról 2012-re 1,26%-ra mérséklődött.¹³ A termékenység csökkenésének folyamata történelmi perspektívába illeszthető, lényegében globális tendenciákkal áll szinkronban.

Forrás: Világbank

Ugyanakkor említett népszámlálás egy perspektivikusan sokkalta problematikusabb jelenségre is rávilágított, amelynek a létéről persze az országgal foglalkozó kutatók régóta tudtak. Ez a nemi arányok mesterségesen előidézett (a családtervezés stratégiáin keresztül megvalósuló) eltolódása a férfiak javára. Napjaink Indiájában az országos átlagot tekintve már csak 940 nő jut 1000 férfira. Az indiai populáció maszkulin jellegének erősödése különösen látványos a hat éven aluli gyermekek körében, ahol 1000 fiúra már mindössze 914 leány jut.¹⁴ A napjainkban tapasztalható folyamat logikus következménye, hogy az elkövetkező évtizedek Indiájában konzervatív becslés szerint is több tízmillió férfi számára válik lehetetlenné a tartós párkapcsolat kialakítása. Helyzetüket tovább nehezíthetik az informálisan továbbélő kasztrendszerből fakadó érintkezési kötöttségek is.

Ma még nem mérhető fel, hogy egy ilyen helyzetből milyen kockázatok eredhetnek, az viszont egyértelműnek látszik, hogy a gyökértelen, kényszerűen egyedülálló fiatal férfiak könnyen kerülhetnek bűnözői csoportok, illetve radikális (adott esetben terrorista) szervezetek vonzáskörébe, valamint az Indiára már ma is igen jellemző, nők elleni erőszakos bűncselekmények további szaporodása is előre kalkulálható. Az indiai értelmiség világosan látja e tendencia veszélyeit; a hagyományokból fakadó családtervezési stratégiákkal való szakítás csak nagyon hosszadalmas folyamat eredménye lehet.

¹² Lásd [World Bank](#). 2014. 08. 11.

¹³ Lásd [World Bank](#). 2014. 08. 11.

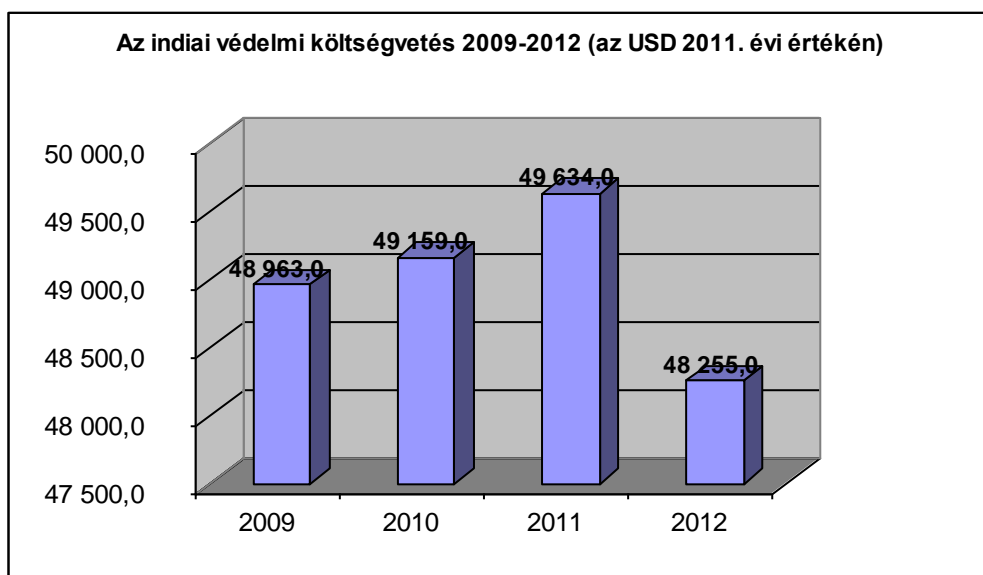
¹⁴ [Census of India 2011: Child sex ratio drops to lowest since Independence](#). *The Economic Times*, 2011. 06. 22.

Összegezve, az elmúlt időszak indiai gazdasági és társadalmi tendenciái sok tekintetben vitathatatlan előrelépésről tanúskodnak, másrésztől azonban ezekre az utóbbi években sötét árnyék vetült.

Napjainkra már erősen érzékelhetővé vált a gazdasági lassulás és a szükséges reformok folyamatos elmaradása (okai között Szingh miniszterelnök belpolitikai meggyengülésétől kezdve a korrupciót és a Kongresszus Párt elbizonytalanodását is ott találjuk), aminek következtében kétségessé vált, hogy az indiai gazdaság a közeljövőben képes lesz munkával ellátni az évente piacra lépő tömegeket. Az ennek nyomán növekvő elégedetlenség nemcsak a kormányzó UPA megsemmisítő választási vereségét hozta el, hanem az őt felváltó kabinet elé is súlyos, gyorsan megoldandó feladatokat állít.

A 2014. április-májusi választások eredményeképpen megalakult új jobboldali kormány évtizedek óta nem látott erejű legitimitációval rendelkezik, elsőprő győzelmét (az 545 fős alsóházba az NDA 336 képviselőt juttatott be)¹⁵ a rekordnak számító 66,4%-os részvétel mellett érte el. Kisebb jelentőséggel bíró érdekesség csupán, hogy a kormányt alakító Narendra Modi, Gudzsarát állam addigi főminisztere az első indiai miniszterelnök, aki már az ország 1947-es függetlenné válását követően (1950-ben) született. Modit energikus pragmatizmusa és egyszerű származása (alacsony kasztbéli gyermek) igen szimpatikussá tette a változásra váró indiai tömegek számára. A kampány során a szociális tartalmú kommunikáció mellett olykor keményebb megnyilvánulásokat is tett az ország stratégiai riválisai, Pakisztán és Kína felé, s ezzel a BJP hagyományos, keményvonalasabb nacionalista szavazótáborra felé is nyitott. Ennek ellenére általános várakozás, hogy az első hindu nacionalista kormányhoz hasonlóan a kormányalakítás után Modi is konstruktív hozzáállást mutat a külvilág felé, tisztában lévén India korlátaival és stratégiai szövetségeseihez (köztük az USA-hoz) kapcsolódó szükségleteivel.

A stílusváltás időszerűségét az ország hatalmi státuszának megszilárdulása is alátámaszthatja. Az elmúlt évtized folyamán az indiai diplomácia sikeresen építette fel hazájáról az emelkedő, nagy jövő előtt álló hatalmi tényező képét, melyet a gazdasági fejlődés és a katonai összetevők (nukleáris képességek, hagyományos fegyverkezés) mellett a világ vezető államaihoz fűződő kapcsolatok is demonstráltak. Az utóbbi évek pénzügyi nehézségei persze nyomot hagytak e hatalmi politika egyéb alapjain is, de ez egyelőre nem vezet Újdelhi leértékelődéséhez az ázsiai földrészen.

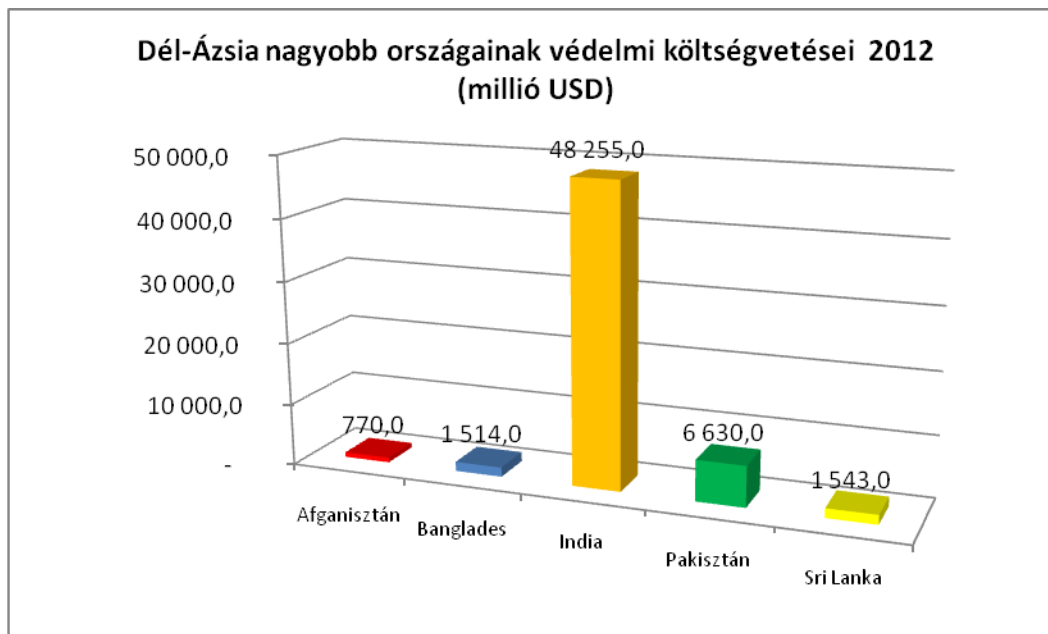

Forrás: SIPRI

¹⁵ Election Results – 2014, 2014 General Elections. 2014. 06. 12.

Bár India hivatalosan közölt védelmi kiadásai a GDP százalékában mérve 2009–2012 között például fokozatosan csökkentek (2,9%-ról 2,5%-ra),¹⁶ az ország ezzel együtt katonai szempontból is töretlenül őrzi vitathatatlan vezető szerepét Dél-Ázsiában, ami különösen a haditengerészet eszközállományának gyors fejlődése szimbolizált az elmúlt ciklusban. Az indiai védelmi költségvetés relatív mérséklődése dacára még 2012-ben is több mint hétszeresen múlta felül Pakisztán hasonló ráfordításait.¹⁷

Forrás: SIPRI

Ennek alapján az indiai védelmi szféra helyzetét a takarékosági kényszer ellenére sem tekinthetjük rossznak, és az új kormány kül- és biztonságpolitikai programja is számol a katonai nagyhatalmi potenciál fenntartásával. Emellett azonban érezhetően új, a "kemény" hatalom eszközein túlmutató stílus megteremtésére is törekszik, amivel már beiktatásakor széles körű figyelmet vívott ki magának a témával foglalkozó elemzők körében.

Az új kormány kül- és biztonságpolitikai elképzelései

A hindu nacionalisták 1998-as hatalomra kerülésekor a párt választási manifesztuma viszonylag jól tükrözte a leendő kormány kül- és hatalmi politikai célkitűzéseit, amelyből – legalábbis alapvonalaiiban – egy karakteres program rajzolódott ki. A BJP 2014-re szóló, több mint 40 oldalas választási manifesztuma ugyanakkor – bár igen sok kérdéskörrel kapcsolatban igyekszik kifejtetni a párt álláspontját – éppen a külpolitikára vonatkozó fejezetében nem túl részletező (alig több mint egy oldalas) és számos általánosítást tartalmaz. Ez betudható lehet Narendra Modi párttársaihoz intézett állítólagos kérésének is, miszerint a manifesztumból maradjanak ki azok a programpontok, melyek végrehajthatósága legalábbis kétséges.¹⁸ A külpolitikai törekvések pedig e szempontból érthető módon igencsak problematikusak. Érdekes példaként szolgál erre, hogy India állandó ENSZ BT tagságának elérése manapság nem kap akkora hangsúlyt, mint az elmúlt évtized folyamán. Ha azonban a biztonságpolitikai kérdéseket is hozzáillesztjük a külpolitikai programhoz – márpedig India esetében nemcsak a külső, hanem a belbiztonsági problémák is jelentős külföldi kapcsolódásokkal bírnak –, akkor már valamivel részletesezhetőbb képet kapunk.

¹⁶ SIPRI Military Expenditure Database, 2014. 04. 24.

¹⁷ SIPRI Military Expenditure Database, 2014. 04. 24.

¹⁸ Iftikhar Gilani: *Decoding Narendra Modi's foreign policy: Focus economy, no lobbying for UNSC seat and drop NAM*. *Dnaindia.com*, 2014. 08. 12.

Védelempolitikai szempontból figyelmet érdemel ennek során, hogy a BJP számol az indiai fegyveres erők sajátos, az ország geostratégiai helyzete és múltból örökölt konfliktusai által meghatározott helyzetével. Külön is említést kap, hogy az elmúlt időszakban a haderő technikai eszközeinek állapotával kapcsolatban problémák merültek fel, amelyeknek az orvoslása az indiai hadügy kiemelt céljai között szerepel. Ilyen felvezetés mellett nem meglepő, hogy – hagyományos biztonságpolitikai törekvésként – a manifesztum külön alfejezetet szentel az indiai védelmi ipar fejlesztésének, valamint az azt felügyelő DRDO (*Defence Research and Development Organization*) megerősítésének.¹⁹ Az indiai biztonságpolitika jövőjével kapcsolatban jobbra szervezeti jellegű elképzelések kaptak helyet a dokumentumban, mint például a Nemzetbiztonsági Tanács reformja, vagy a polgári védelem megerősítése. A technikai fejlesztések ígérete mellett a hadseregnek tett gesztusként értékelhető a katonák áldozatát elismerő emlékezetpolitika kialakítása. Emellett sajátos konkrétumként az alább elemzett államfői programbeszédben megjelenő Nemzeti Tengerészeti Hatóság felállításának igénye is szerepel a választási ígérek között.²⁰

Érdemes megemlíteni, hogy a nukleáris képességek vonatkozásában – melyek évtizedek óta a hindu nacionalisták stratégiai törekvéseinek központi tényezői – a dokumentum külön kiemeli a katonai és polgári dimenziók fontosságát. Konkrét célként jelenik meg az indiai nukleáris doktrína felülvizsgálata és korszerűsítése, a hiteles minimális elrettentés képességének szavatolása és hozzáigazítása a geostratégiai realitásokhoz, valamint az ország saját tóriumtechnológiai programjának finanszírozása.²¹ A manifesztum e fejezetében nem csak az a fontos, ami benne foglaltatik, hanem az is, ami kimaradt belőle: nem lebecsülendő részlet, hogy az indiai nukleáris doktrína *no-first use* deklarációjának (tehát a nukleáris fegyverek elsőként való bevetése tilalmának) visszavonása nem szerepel itt.

Mivel India és az iszlám világ kapcsolatai hagyományosan igen szenzitív területnek számítanak (főként persze a Pakisztán-problémán keresztül), érdemes még röviden kitérnünk az indiai társadalom muszlim tagjaival kapcsolatos állásfoglalásokra is. A dokumentum, és általában a BJP politikai kommunikációja igyekszik a muszlim közösségeknek is gesztusokat tenni.²² Napjainkra India lakosságának csaknem 15%-a muszlim, ami hozzávetőlegesen 177 millió embert jelent.²³ A hindu nacionalistáknak pedig – az indiai nemzet mibenlétére vonatkozó definícióik miatt – hagyományosan éppen ezzel a társadalmi csoporttal vannak a legnagyobb konfliktusaik. Különösen fontossá teszi ezt a témát az új kormányzat számára, hogy maga Narendra Modi is szembe kellett, hogy nézzen az iszlámellenesség vádjával, melyet egyébiránt – nem minden alap nélkül – az egész hindu nacionalista politikai irányzat jellemzőjének tartanak. A 2002. évi, több mint ezer halálos áldozatot követelő muszlimellenes gudzsaráti megmozdulások során az akkori főminiszter nem lépett fel kellő határozottsággal a muszlim közösség tagjainak védelmében.²⁴ Modi akkori magatartása máig rányomja bélyegét a megítélésére, még ha külpolitikai partnereinek többsége ma már igyekszik is ezen túllépni. A 2002-es események – különösen a muszlim országokban – ugyanakkor továbbra is felhasználhatók lehetnek az indiai miniszterelnök lejáratására. Ennek ellensúlyozása érdekében különös figyelmet kell majd szentelnie a vallási kisebbségek iránti gesztuspolitikának.

2014. június 9-én Pranab Mukherdysi köztársasági elnök a hagyományoknak megfelelően az új parlament alakuló ülésén üdvözölte a megválasztott képviselőket, és beszédében ismertette kormányának programját.²⁵ Ez az ismertető jelenleg a választási manifesztum mellett a második részletesebb forrás, amely az új indiai kabinet tervezett lépéseiről tudósít.²⁶ Noha egy politikai programbeszédből (a választási programhoz hasonlóan) természetesen

¹⁹ [Election Manifesto 2014](#). Bharatiya Janata Party, 39. o. 2014. 05. 11.

²⁰ [Election Manifesto 2014](#). 38. o.

²¹ [Election Manifesto 2014](#). 39. o.

²² Például az urdu nyelv pozíciói megoltalmazásának ígéretével. [Election Manifesto 2014](#). 17. o.

²³ Grahame Lucas: i. m.

²⁴ Sanjoy Majumder: [Narendra Modi 'allowed' Gujarat 2002 anti-Muslim riots](#). *BBC News*, 2014. 08. 22.

²⁵ Az indiai Szövetségi Minisztertanács (a kormány) a hagyományok szerint elvileg a köztársasági elnök felügyelete mellett, gyakorlatilag a miniszterelnök irányításával működik.

²⁶ Szövegét lásd: [Address by the President of India, Shri Pranab Mukherjee to Parliament](#). *The Hindu*, 2014. 06. 12.

nem jósolhatjuk meg az indiai külpolitika elkövetkező öt esztendejének alakulását, az új kabinet vezérfonalai jól meghatározhatók a segítségével. A programbeszéd kül- és biztonságpolitikát érintő részei általában jelentős szinkront mutattak a választási manifesztumban foglaltakkal. Komoly előnye azonban az utóbbihoz képest, hogy sokkal rendszerszerűbben rajzolódna ki belőle az érintett szakpolitikai területekkel kapcsolatos elképzelések.

Eszerint Modi kormányának külpolitikáját jelenleg és a közeli jövőben várhatóan a következő elvi tájékoztató pontok fogják meghatározni:

Egyfajta „kötelező” bevezetesként – az indiai civilizációs hagyományokra és örökségre hivatkozva – az új kabinet is hitet tesz a békés és kölcsönösen előnyös kapcsolatok építésének szándéka mellett a világ erre hajlandó országaival. Az ezzel párhuzamosan meghirdetett *magabiztos és határozott külpolitikai vonalvezetés* jól illeszkedik a hindu nacionalisták általában „keményvonalasabbnak” tartott kül- és biztonságpolitikai elképzeléseihez. Jelenleg azonban még nem tapasztalható olyan hajlandóság az új indiai vezetés részéről, ami a létező, de szunnyadó konfliktusok felszítását célozná. Ennek a valószínűsége – mint jeleztük – akkor növekedhet meg, ha az egyébként halaszthatatlan gazdaság- és társadalompolitikai reformok valamilyen okból megrekednének, és a kormány rászorulna arra, hogy támogatottságát a külső fenyegetés érzésének erősítésével biztosítsa. Jelen pillanatban azonban a határozott külpolitika nem több az indiai nagyhatalmi építkezés logikus követelményénél.

Sokkalta érdekesebb a *békés, stabil és demokratikus alapokon nyugvó regionális kapcsolatok építésének* célkitűzése, ami az elemzők többsége szerint lényegében a kilencvenes évek szomszédságpolitikájához való visszatérést jelzi. Ez utóbbit indiai részről az úgynevezett Gudzsral-doktrína foglalta elvi keretbe, melynek – Magyarországon viszonylag ismeretlen lévén – érdemes egy kis teret szentelnünk. A kilencvenes évtized folyamán, a kudarcosan végződő Srí Lanka-i „kaland” után az indiai állam iránti regionális bizalom helyreállításának reménybeli útja a hidegháborús évtizedek antikolonialista és antiimperialista stratégiai hagyományainak megerősítése és ehhez kapcsolódóan az intervencionizmus elutasítása lett.²⁷ A Gudzsral-doktrínában²⁸ az évtized derekán e külpolitikai program nyert megfogalmazást. Apja, Inder Kumár Gudzsral 1989–1990 és 1996–1998 között is vezette az indiai külügyminisztériumot, utóbbi periódusban egy évig kormányfő is volt. Második külügyminisztersége idején, 1996 szeptemberében, öt pontba rendszerezve fogalmazta meg a dél-ázsiai országokkal fenntartott kapcsolatrendszer vonatkozásában alkalmazandó külpolitikai alapelveit a londoni Chatham House vendégeként tartott beszédében. Az itt elmondottakat 1997. január 20-án, Colombóban is megismételte.²⁹

Gudzsral öt pontja a következő volt:

1. A szomszédjainak – úgymint Nepálnak, Bangladesnek, Bhutának, a Maldív-szigeteknek és Srí Lankának – India viszonzás elvárása nélkül, jóhiszeműen és bizalommal ad meg minden tőle telhető támogatást.
2. Egyik dél-ázsiai ország se tegye lehetővé területének felhasználását más térségbeli államok érdekeinek sérelmére.
3. Senki se avatkozzon be mások belügyeibe.
4. Minden dél-ázsiai állam köteles tiszteletben tartani a többiek területi integritását és szuverenitását.
5. Minden közöttük fennálló vitát békés, kétoldalú tárgyalások keretében kell rendezni.³⁰

Ezen alapelvek legfeltűnőbb vonása, hogy erős értelmi átfedést mutatnak a „békés egymás mellett élés öt alapelveivel”. A koncepció alanyai, illetve azok egymáshoz viszonyított potenciáljai tekintetében azonban lényeges az eltérés. Gudzsral elképzelései elvben érvényben maradtak névadójuk külügyminisztériumból való távozása után is, de éppen a hindu na-

²⁷ Sandra Destradi: *India and the Civil War in Sri Lanka: On the Failures of Regional Conflict Management in South Asia*. German Institute of Global and Area Studies, GIGA Working Papers No. 154, 2010. 9. o.

²⁸ A „Gudzsral-doktrína” kifejezés első használatát Indiában Bhabani Sen Guptának tulajdonítják, aki *India in the Twenty First Century* című, 1997-es cikkében említi először. Lásd Bhabani Sen Gupta: *India in the Twenty First Century*, In: *International Affairs*, Vol. 73, Issue 2, 1997, 308–309. o.

²⁹ Birendra P. Mishra: [The Gujral Doctrine](#). *The Himalayan Times*, 2013. 01. 29.

³⁰ Padmaja Murthy: *The Gujral Doctrine and Beyond*. *Strategic Analysis*, Vol. 23, No. 4 (July) 1999, 639–652. o.

cionalisták részéről később erős kritikával illették őket. Ennek alapját az 1999-es kargili konfliktus tapasztalatai képezték, amikor felmerült, hogy a pakisztáni akció részben azért lephette meg az indiai felet, mert Gudzsral ténykedésének következtében a titkosszolgálati felderítés meggyengült. Eltekintve attól, hogy ez önmagában aligha kielégítő magyarázat a történetekre, a BJP láthatóan nem idegenkedik egy hasonló regionális politikai vonalvezetéstől.

Jelenleg a dél-ázsiai államok kooperációjának erősítése a SAARC³¹ bázisán merül fel. Ez utóbbi szervezetnek azonban még nagy hiányosságai vannak a globális szinten is komoly tényezőként megjelenni képes integrációs szervezetekkel összevetve. Mivel e hiányosságok meghatározó mértékben kötődnek a szomszédos államoknak az indiai dominanciával kapcsolatos aggodalmaihoz, jelenleg még igen kérdéses, milyen formában és időtávon lehet megnyerni a kisebb dél-ázsiai államokat egy szorosabb együttműködésnek. Nem meglepő, hogy ezek az országok rendkívül érzékenyek az indiai Dél-Ázsia-politika hangsúlyaira és stílusára. Hogy Modi programjának e jelenségre reflektáló pontja mennyire aktuális, azt jól mutatja a Szusma Szvarádzs külügyminiszter asszonynak a katmandui látogatásán feltett kérdés, miszerint India a nagy testvér szerepét kívánja-e játszani a térségben. Az új indiai tárcavezető kissé esetlen válasza szerint hazája nem a nagy testvér, hanem az "idősebb testvér" lesz majd.³² Az új indiai kormány (egyelőre) puritánabb külsőségei és visszafogott kommunikációja ellenben korántsem jelenti azt, hogy Újdelhi nem kívánja valamilyen szinten kézben tartani a regionális politikai folyamatokat. Ehhez megfelelő ideológiai alapot szolgáltat a demokratikus példamutatás. Modi ennek szellemében szorgalmazza egyebek mellett az új nepáli alkotmány létrehozását.³³

Indiában évtizedes múltra tekintenek vissza az ország "soft power" potenciáljának fejlesztésével/kihasználásával kapcsolatos elképzelések is, amelyeknek a részletezésekor gyakran felmerül az úgynevezett tengeren túli indiaiak szerepe. A dél-ázsiai nagyhatalom tartósan külföldön élő polgárainak számát immár évek óta nagyságrendileg 27 millió főre becsülik. Ez a második legnépesebb diaszpóra a világon a kínai után. Hazautalásaik összege 2011-től (akkori 58 milliárd dolláros értékével) pedig már meg is haladja a nagy rivális hasonló bevételét. Erre, valamint egyes világtérségekben való nagyszámú jelenlétükre – mint az indiai befolyás lehetséges helyi támaszára – Újdelhi már régóta alapoz.³⁴ Nem meglepő tehát, hogy az indiai diaszpóra szerepének méltatása és a rájuk való támaszkodás külön figyelmet kapott a kormányprogram ismertetésekor. India nemzetközi elismertségének fokozásában ugyanakkor nemcsak e közösségekre, hanem egy átgondoltabb kommunikációs kampányra is fontos szerep vár majd. Modi India új védjegyeiként öt fogalom (az ún. öt „T”, azaz Talent, Tradition, Tourism, Trade, Technology) hangsúlyozását szorgalmazza a külföld felé.

Az indiai stratégiai kultúra egyik hagyományos alapelemének számító *el nem kötelezettség* továbbra is érvényes törekvés, a mindennapi külpolitikai gyakorlatba való átültetésének feltételei azonban természetesen folyamatosan változnak, ami új értelmezéseit is célszerűvé teheti. Ennek szellemében az indiai külpolitika el nem kötelezettsége ma már sokkal inkább az egyes nagyhatalmakhoz fűződő kapcsolatok differenciálásán és kiegyensúlyozásán nyugszik. Az elnöki beszéd külön kiemeli a Kínával, Japánnal, Oroszországgal, az Egyesült Államokkal és Európával ápolt stratégiai együttműködés fontosságát és továbbfejlesztésének szándékát. Ezeket számba véve talán szerény jelzésértékkel bírhat, hogy a leginkább részletező jelleggel az USA-hoz fűződő kapcsolatokra tér ki, míg az Európai Uniót utolsóként és eléggé általános frázisokban említi. Földrészünkről leginkább Németország ragadhatja meg az indiai döntéshozók figyelmét, elsősorban a hazájuk modernizációját elősegítő intézményi megoldások és esetleg tőke reménybeli forrásaként. A konstruktív, egyensúlyi politizálás szándéka ellenére továbbra sem kétséges azonban, hogy az említett nagyhatalmakhoz fűződő jövőbeli kapcsolatok tekintetében a jövőben is minőségi eltéréseket tapasztalhatunk majd. India tartósan ellenérdekelt egy sinocentrikus ázsiai államközi struktúra

³¹ South Asian Association for Regional Cooperation.

³² Jyoti Malhotra: [Prime Minister Narendra Modi puts his stamp on foreign policy](#). *India Today*, 2014. 08. 04.

³³ Uo.

³⁴ Bővebben lásd Solti Ágnes – Sutyinszky Péter et al.: i. m. 243.o.

kialakulásában, viszonyát Pekinggel várhatóan távlatilag is a rivalizálás tendenciája határozza majd meg, amelyhez támogatókra lelhet, főként az Egyesült Államokban és Japánban. Tény ugyanakkor az is, hogy Modinak még gudzsaráti főminiszter korából jó kapcsolatai vannak Kínában, amelyek ha nem is a legmagasabb pártköröket jelentik is, de mindenképpen segíthetik a korrekt viszony kialakításában Pekinggel.³⁵ Ami a washingtoni reakciókat illeti, India hagyományos szerepe az Egyesült Államok ázsiai stratégiai kalkulációiban érezte jótékony hatását: Barack Obama a választások eredményének kihirdetése után ősszel esedékes amerikai látogatásra hívta meg az indiai kormányfőt.³⁶ Július végén John Kerry külügyminiszter is Indiába látogatott ennek előkészítése érdekében, demonstrálva a korábbi nézeteltérések rendeződését, melyek még a már említett gudzsaráti vérengzés nyomán keletkeztek, mikor az USA Modit is hibáztatta a történetekért.³⁷ Obama és Kerry gesztusai egyértelművé teszik, hogy Washingtonban továbbra is ragaszkodnak az amerikai–indiai stratégiai párbeszédhez, amely várhatóan az elkövetkező időszakban is meghatározza majd a két ország viszonyát.

A Pakisztán-politika ugyanakkor igen érzékeny kérdés maradt, általában már nem is annyira a hagyományos katonai biztonság szempontjából, hanem India terrorfenyegetettségével való közvetlen összefüggései miatt. Szítják a hindu nacionalisták bizalmatlanságát az ország nyugati szomszédjával szemben az 1998–2004 közötti kormányzásuk idején szerzett keserű tapasztalataik is. Pakisztán és India ekkoriban jellemző erőteljes katonai szembenállása a kasmíri térségben élesen ellenkezett az 1999. februárjában kiadott lahori deklaráció szellemével,³⁸ e helyzetért pedig Újdelhiben egyöntetűen a nyugati szomszéd kétszínű magatartását tartották felelősnek. Jelzésértékű ugyanakkor, hogy a többnyire negatív beállítódás ellenére az új kabinet a *terrorizmus problémájának hatékonyabb kezelése érdekében a kétoldalú párbeszéd előtérbe helyezésével építené a bizalmat a két ország között*. Tervét alátámasztani látszik, hogy Iszlámábád számára is egyértelművé vált, hogy a terrorizmus az országra leselkedő első számú fenyegetés, amelynek tényéről a közelmúltban már hivatalos állásfoglalásokat is megkockáztattak.³⁹ Mukerdzsi a beszédében – zéró toleranciát ígérve – megerősítette az új kormány elkötelezettségét a terrorizmus, extrémizmus, zavargások és bűnözés elleni fellépés területén. Ennek logikájába illesztve a rendőri erők fejlesztését is kilátásba helyezte.

Kapcsolódva ehhez érdemes rámutatnunk az indiai–pakisztáni közeledés nehézségeire is. Bár Modi a szorosabb regionális együttműködés felé mutató gesztusként meghívta beiktatására a SAARC tagállamainak vezetőit, köztük Pakisztánét is, áttörésre a két rivális állam viszonyában – a jó szándék és a meglévő kereskedelempolitikai alapok ellenére – egyelőre aligha kell számítanunk. Igencsak megalapozottnak tűnő vélelem, hogy a gyors indiai–pakisztáni közeledést sem a keményvonalas hindu nacionalista körök (kikhez politikai pályája hajnalán Modi miniszterelnök is tartozott), sem pedig a pakisztáni fegyveres erők elitje nem nézné jó szemmel, és minden bizonnyal fékezni próbálná a folyamatot. Nem lenne nehéz dolguk: mindössze egy pakisztáni szálakkal bíró terrorakció (s ilyenből számos volt az elmúlt évtizedekben) semmivé teheti a diplomácia eredményeit, és keményebb Pakisztán-ellenes megnyilvánulásokra kényszerítheti az indiai kormányt. E mögött persze nem csak szélsőséges elemek nézetei húzódnak meg. Pakisztáni részről India Afganisztán-politikáját is gyanakvás kíséri, jollehet Újdelhi befolyása az afgán belpolitika szereplőire máig jóval szerényebb Iszlámábádnál, és – tartva magát a katonai be nem avatkozás gyakorlatához – komolyabb

³⁵ Grahame Lucas: i. m.

³⁶ [Narendra Modi to visit US in September after Barack Obama formally invites him](#). *The Times of India*, 2014. 07. 13.

³⁷ [US secretary of state John Kerry arrives in India to reboot ties with Modi](#). *The Times of India*, 2014. 08. 02.

³⁸ Erről bővebben lásd Háda Béla: Miniháború a világ tetején – az 1999. évi kargili konfliktus, In Háda Béla – Ligeti Dávid – Majoros István – Maruzsa Zoltán – Merényi Krisztina (szerk.): *Nemzetek és birodalmak*, ELTE Új- és Jelenkori Egyetemes Történeti Tanszék, Bp., 2010, 247–260. o.

³⁹ Lásd például Major Shift: Pakistan Army's Green Book 2012-13, [Pakistan Defence](#). 2013. 04. 25.; [Pakistan army sees "internal threats" as greatest security risk](#). *Dawn.com*, 2013. 01. 02., valamint Mudassir Raja: [Pakistani victims: War on terror toll put at 49,000](#). *The Express Tribune*, 2013. 03. 27..

indiai fegyveres jelenléttel sem kell számolni Pakisztán „hátában”.⁴⁰ Ez utóbbit látszik erősíteni a regionális kapcsolatépítés fentebb részletezett alapelve is.

A Pakisztán-politika nehézségeit emellett csak fokozza Modi kormányfő külpolitikai járatlansága, ami miatt rászorulhat tapasztaltabb munkatársai tanácsaira. Ezeket elsők között Adzsit Doval nemzetbiztonsági tanácsadótól kaphatja meg, aki belbiztonsági szakemberként ismert. Kinevezése egyértelműen jelezte, hogy a terrorizmus (első vonalban annak maoista és iszlamista változatai) problémája kiemelt figyelmet kap majd az új kabinet biztonságpolitikájában.⁴¹ Ez azonban már önmagában sem teszi lehetővé, hogy a pakisztáni kapcsolatokat azonosan kezeljék a többi térségbeli állammal. A választási manifesztum azon pontja, amely a szomszédsági kapcsolatok vonatkozásában is kilátásba helyez kemény lépéseket, amennyiben azok szükségessé válnak, elsősorban Iszlámábádnak szól.⁴² Doval mellett Szushma Szvarádzs, az ország történetének második női külügyminisztere már lényegesen súlytalanabb figurának látszik a kormányban, ami erősíti annak valószínűségét, hogy az elkövetkező időszakban a külpolitika gyakorlati meghatározásában leginkább a miniszterelnök hivatalának lesz döntő szava.⁴³ Modi hiányosságai e téren így még okozhatnak kellemetlenségeket.

Érdemes kiemelni továbbá, hogy a kormány politikai célkitűzései között – óriási tömeget érintő problémaként – a vízellátás biztonságának és ezzel összefüggően a vízgazdálkodásnak a kérdése is előkelő helyen szerepel. Ennek számottevő külpolitikai összefüggései is vannak, mivel a felszíni vizek kezelése és megosztása perspektivikusan az egyik legnagyobb konfliktusforrás lehet a dél-ázsiai szárazföldi államok, valamint Kína kapcsolatrendszerében. Sajátos, a dél-ázsiai országok belső viszonyait jól jellemző módon e kérdéskörben az egyre kiterjedtebb autonómiával rendelkező indiai szövetségi államok kormányainak saját elképzeléseivel is számolni kell. Emlékeztet például Nyugat-Bengál állam főminiszterének 2011-es fellépése az indiai–bangladesi vízmegosztási megállapodás ellen, amellyel feszültségeket szított a két ország viszonyában.⁴⁴

Szintén helyet kaptak az elnöki beszédben a fegyveres erőknél tett gesztusértékű üzenetek. Védelempolitikai szempontból leginkább konkrét ígéretek a saját hadiipari és technológiai kapacitások bővítése mellett végrehajtandó (elsősorban eszközbeli) fejlesztésekre, a munkaerőhiány kezelésére, illetve a katonák megbecsültségének és anyagi körülményeinek javítására irányultak. Az indiai hadiipar globális piaci részesedését is növelnék. Az indiai partvidék ellenőrzésének és biztonságának erősítése érdekében Nemzeti Tengerészeti Hatóságot állítanának fel. Utóbbi a társadalom számára is jelzésértékkel bírhat, a közelmúltban ugyanis – noha az ország tengeri hadviselési képességei általában fejlődést mutatnak – több esetben nagy nyilvánosság előtt kérdőjeleződött meg India tengerpartjainak megfelelő ellenőrzése.

Bár a szélesebb (hazai és külföldi) közvéleménynek szánt megnyilatkozásokban nem meglepő módon ezt nem hangsúlyozzák túl, általános várakozás, hogy az elkövetkező években a korábbi időszakokkal összevetve előtérbe kerül az indiai nagystratégia újragondolása, valamint a védelmi stratégia és doktrínák frissítése.⁴⁵ A választási manifesztumban is konkrét példaként említett nukleáris doktrína immár tizenegy éve hatályos,⁴⁶ az ázsiai stratégiai környezet változásainak figyelembevételével való revidálását pedig szakértelmiségi körökben is szorgalmazzák egy ideje. Mindezt az iszlámábádi nukleáris politika alakulása is alátámasztja. Az utóbbi években a nukleáris fegyverek számát tekintve Pakisztánnak minden valószínűség szerint sikerült kisebb mértékben túlfegyverkeznie riválisát (a bevetési képessé-

⁴⁰ Erről lásd Sandra Destradi: India: A Reluctant Partner for Afghanistan. *The Washington Quarterly*, Summer 2014, 103–117. o.

⁴¹ Himanil Raina: [India's Foreign Policy Under Modi I.](#) *South Asian Voices*, 2014. 08. 21.

⁴² [Election Manifesto 2014](#). 40. o.

⁴³ Himanil Raina: i. m.

⁴⁴ Praveen Swami – Haroon Habib: [Mamata's objection threatens to unravel PM's visit.](#) *The Hindu*, 2014. 07. 24.

⁴⁵ Lásd például Sudha Ramachandran: [Indian Foreign Policy Under Narendra Modi](#) *The Diplomat*, 2014. 08. 21.

⁴⁶ Az Indiai Köztársaság nukleáris doktrínája 2003. január 4-vel emelkedett hivatalos rangra, tervezetét azonban már 1999-ben publikálták.

gek terén továbbra is meggyőző az indiai fölény),⁴⁷ az indiai fél pedig hiába próbálta rábírní Islámábádot nukleáris stratégiájának „finomítására”. Pakisztán eddig nem volt hajlandó kizárni sem az első csapás mérésének lehetőségét, sem a civil célpontok nukleáris támadását. Ennek fényében – a bevetési képességek fejlesztése mellett – az elkövetkező években nem kizárt az indiai nukleáris eszközök számának enyhe, a pakisztáni fölény ledolgozását célzó növekedése sem. Elképzelhető a változás továbbá az indiai stratégiai elrettentő képesség „minimális” követelményeinek meghatározásában is, amit a kétirányú (pakisztáni és kínai) összpontosítás tehet indokolttá a döntéshozók számára. Mindkét fejlemény a nukleáris fegyverkezés fokozódásának tűnhet a külvilág szemében, és az ezt kísérő feszültség is valószínűsíthető. A felülvizsgálati folyamat keretei között a 2009-es védelmi stratégia frissítése is indokolt lehet, noha annak fő célkitűzéseit minden bizonnyal a hindu nacionalista kormány is osztani fogja.⁴⁸

Az indiai hatalmi politika katonai, gazdasági és kulturális komponensei ugyanakkor a gyakorlatban csak az adott helyzetnek alárendelt, differenciált alkalmazás mellett képesek igazán hatékonyan szolgálni az ország érdekérvényesítését. Ezt az „érett” hatalmi magatartást a nyugati szakirodalomban egyre gyakrabban „smart power” jelzővel illetik. Egy ilyen típusú politikai vonalvezetés iránt első megnyilatkozásai alapján a Modi-kabinet is mutat affinitást.⁴⁹ Bár a sikeres modernizációt végrehajtó ázsiai államok (elsősorban Japán és Szingapúr) módszerei aligha jelenthetnek másolható példát a rendkívül összetett problémákkal küzdő India számára, a velük kialakított politikai és gazdasági kapcsolatok fejlesztése várhatóan kiemelt cél lesz a most induló kormányzati ciklusban. Újdelhi ugyanis nem csak nyugatról, hanem keletről is igyekszik hozzájutni a fejlesztési programjaihoz szükséges szellemi és anyagi tőkéhez. Tokióban ehhez tágabb geopolitikai megfontolásoktól vezetve egyre biztosabban partnerekre találhat. Japán és India stratégiai együttműködése érdekében – kimondva-kimondatlanul a kínai nagyhatalmi törekvések korlátozásának közös célja mellett – mindkét fővárosban fontosnak tartják a külügy- és védelmi miniszterek rendszeres konzultációit. Modi kormányfő várhatóan augusztus-szeptember fordulóján utazik a szigetországba, ahol japán kollégájával, Abe Sinzóval erről és a két ország haditengerészeti együttműködéséről is tárgyalnak majd.⁵⁰ Hasonló szintű párbeszédet Japán jelenleg mindössze az USA-val, az Oroszországi Föderációval, Franciaországgal és Ausztráliával tart fenn.⁵¹ Az őszi első hónapja diplomáciai szempontból sűrűnek ígérkezik: a miniszterelnök már említett amerikai vizitje mellett Hszi Csin-ping kínai elnököt is akkor várják Újdelhibe.⁵² A kínai felet hivatalosan a határtérség stabilitása és a kereskedelmi/fejlesztési együttműködés érdekli majd, emellett azonban Peking számára kiemelten fontos az új indiai kormány biztonságpolitikai, illetve általánosságban az ázsiai stratégiai egyensúlyt érintő szándékainak kipuhatólása is. Indokolja ezt az is, hogy Peking az új kormányfő hivatalba lépése óta több olyan jelzést is észlelhetett, melyek nem tetszettek neki: példa ezekre a japán–indiai közeledés, illetve az, hogy Modi beiktatási ceremóniáján a tibeti emigráns kormány külügyminisztere, Lobszang Szandzsaj is jelen volt.⁵³ Igaz, ez utóbbi az indiai gyámkodást élvező tibeti emigráció természetes udvariassági gesztusaként is értékelhető. Bár az 1962. évi határkonfliktus óta nem kell sokáig keresni az ürügyet az indiai–kínai viszony kielezésére, Pekingnek ma ez a legkevésbé sem érdeke. Kína figyelmét sokkal inkább a távol-keleti vizek ellenőrzésével kapcsolatos törekvései kötik le, aminek a geostratégiai tétje sokkalta nagyobb a számára, mint az indiai határ kérdéséé, amiben a jelenlegi status quótól lényegileg eltérő módosulást az erőviszonyokban bekövetkezett változások miatt amúgy sem tudna elérni. Ez azt valószínűsíti, hogy a kínai vezetés alapvetően támogatni fogja Modi (egyelőre) békés, a

⁴⁷ Erről bővebben lásd N. Rózsa Erzsébet – Péczeli Anna (szerk.): *Egy békésebb világ eszközei – fegyverzetellenőrzés, leszerelés és non-proliféráció*, Osiris – MKI, Bp., 2013, 86–90. o.

⁴⁸ Erről lásd Háda Béla: *Ázsia, a felemelkedő katonai hatalmak hazája - India, Kína és Japán. Nemzet és Biztonság*, 2014. 1. sz. 83–86. o.

⁴⁹ Amitabh Mattoo: *A doctrine of economic levers, soft power*. *The Hindu*, 2014. 08. 02.

⁵⁰ *Japan, India eye launch of security dialogue involving foreign, defense chiefs*. *The Japan Times*, 2014. 08. 23.

⁵¹ Clint Richards: *Japan and India to Sign 'Two-Plus-Two' Dialogue Mechanism*. *The Diplomat*, 2014. 08. 23.

⁵² *India urges China to postpone Xi Jinping's visit*. *Hindustan Times*, 2014. 08. 23.

⁵³ Kunal Singh: *The Abe-Modi Summit Should Be a Signal to China*. *The Diplomat*, 2014. 08. 22.

gazdasági fejlődésre koncentráló politikai célkitűzéseit, és megragadja az indiai infrastruktúra tervezett fejlesztésében kínálkozó esélyt a saját vállalatai számára.

Összegzés

Elemzésünknek a címben is szereplő kérdésfeltevésére jelenleg persze nem adhatunk kategorikus választ. Mint jeleztük, az indiai külpolitikára – legalábbis az alapokat illetően – kormányokon átívelő, nagyfokú konzisztencia jellemző, és az új kabinet sem jelezte, hogy szakítani kívánna ezekkel. Emellett azonban megfogalmazott külpolitikai elképzelései markánsan különböznek a hindu nacionalisták szélsőségeitől „várt” katonai nagyhatalmi attitűdöktől, és a mérsékeltebb, pragmatista hagyományt képviselik. E tekintetben Modi visszafogott, a jószomszédi kapcsolatok fejlesztésére, illetve az ország gazdasági szükségleteinek kielégítésére koncentráló iránymutatása kétségteljesen progresszív színben tűnik fel, egyértelmű tehát, hogy sok minden „nem marad a régiben”. Komoly szerepet játszanak azonban mindebben az India gazdasága és társadalma előtt álló kihívások, amelyek kezelése a kormánypolitika elsődleges feladatai lesz. Továbbra is cél emellett az indiai fegyveres erők technikai és szervezeti fejlesztése, ami könnyen betudható annak a felismerésnek, hogy India az egy nagyhatalomtól elvárt képességeket leginkább katonai téren tudja felmutatni, így ennek az összetevőnek a szerepe az elkövetkező években is kiemelt marad. Jelenleg a térségre hatással bíró nagyhatalmak alapvetően érdekelték indiai kapcsolataik konstruktív építésében, ami kedvező feltételeket teremt ahhoz, hogy Újdelhi az említett belső problémáira koncentrálhasson. Külpolitikája tekintetében lehet fogadókészség a kormányzat által szorgalmazott „puhább” vonalvezetésre és a „soft power” potenciál hatékonyabb kihasználására. Mindez azonban leginkább csak akkor érvényesülhet, ha az országot a következő években elkerülik az élesebb, külső összefüggésekkel bíró biztonsági kihívások, amelyek szükségképpen vezetnének Újdelhi magatartásának „megkeményedéséhez”. Okulva az indiai kül- és biztonságpolitika elmúlt évtizedeinek tapasztalataiból, ez már szinte utópisztikus állapot lenne.